

מראשוני פסלי המופשט בארץ

מאת סמדר שפי

בסוף השבוע מת הפסל משה שטרנשוס, בן 89. שטרנשוס שוס נטל חלק באירועים המרכזיים של חיי הפיסול בארץ מאז עלייתו מגליציה ב-1926. זמן קצר לאחר הגעתו לארץ החל ללמוד בבצלאל ולפרנס אתו ביצע בשביל פרופ' שץ מסגרות מריקועי נחושת וכסף לתבלטיו.

ב-1930 נסע ללמוד בפאריס, כמו אמנים ארץ-ישראליים רבים באותה תקופה. בשונו לארץ לימד באולפן לציור ופיסול של אבני. בשנים אלה פיסל (וכמוהו הפסל משה ציפר) פסלים נטורליסטיים בעלי זיקה לפיסול הצרפתי של סוף המאה ה-19 והמאה ה-20 (ארטיד מיו, רודן).

שטרנשוס הוא בין הפסלים המופשטים הראשונים שפעלו בארץ. כבר בראשית שנות ה-40 השתנתה יצירתו לכיוון המופשט והמודרניסטי. בשנת 1942 כתב שטרנשוס בגיליון העשור של כתב העת "גזית": "אין הפסל צריך לשמש את הנושא בבחינת אילוסטרציה פלסטית... הפסל צריך להיות

משה שטרנשוס

גוש משפיע, כדוגמת הסלע בחיק הטבע... פסל שאינו משמש אלא כקישוט... הוא כאילו בבית סוהר". ב-1948 נמנה עם מייסדי קבוצת "אופקים חדשים", שקראו לאוניורסליות באמנות הציורית.

שראית במקום החיפוש הקדחתני אזור המקומי. הרמות המרכזיות בקבוצה היה יוסף זריצקי, צייר, ומספר הפסלים בה היה קטן (עם שטרנשוס הצטרפו יצחק דנציגר ודב פייגין).

שטרנשוס השתתף בכל תערוכות "אופקים חדשים" שהתקיימו בין 1948 ל-1959. כמו כן הציג בתערוכות קבוצתיות רבות לאורך השנים, ופסיכואנליזה גם בתערוכה "שמונים שנות פיסול בישרא"ל" שהתקיימה ב-1984 במרזון ישראל.

בנוסף לתערוכות הציב שטרנשוס מספר רב יחסית של עבודות ציבוריות בארץ (קירי בניית ההבראה בשפיים, מזרקה במכון ויצמן, קיר בלשכת המס של ההסתדרות בתל אביב). פסלו הציבורי האחרון, "משה", הוצב ב-1983 בגן הריסון בתל אביב.

שטרנשוס, כמו קוסו אלול הוא בן צבי (שעבר מסלול התפתחות דומה, לפחות בראשיתו, לזה של שטרנשוס), עמד במשך שנים בצלו של הפסל יצחק דנציגר, שהיה צעיר ממנו ב-13 שנה. אף ששטרנשוס היה כאמור מראשוני הפיסול המופשט בארץ ושימש מורה חשוב (בין תלמידיו היה מנשה קדישמן), הוא לא השתייך לשורה הראשונה של האמנים, ויצירותיו לא נכנסו לקנון הפיסול הישראלי.